

Polieleul în spațiul românesc în secolul al XIX-lea

Arhid. Drd. Nicușor LĂZĂRICĂ*

Rezumat:

Secolul al nouăsprezecelea este cea mai importantă perioadă a muzicii ortodoxe bizantine românești. Începutul secolului al XIX-lea propune compoziții traduse din limba greacă. Primele compoziții polieleu au avut structuri foarte complexe. Cu timpul, ele au fost simplificate, ajungându-se la forme care ar putea fi interpretate aproape de oricine. Dacă traducerea erau preferate la începutul secolului, spre final, toate compozițiile erau originale. Simultan cu evoluția cultului divin, compozițiile de polieleu au fost ajustate în funcție de obiceiurile locale. Dintre compozitorii români foarte importanți amintim: Ieromonahul Macarie, Anton Pann, Iosif Naniescu, Visarion etc.

Cuvinte-cheie:

muzică bizantină, polieleu, secolul al XIX-lea, compozitori

Biserica Ortodoxă de pretutindeni a considerat și consideră cântarea un mijloc foarte important de răspândire a dogmelor creștine și de mângâiere a sufletului în cadrul cultului divin, și nu numai. Între aceste cântări un loc de cinste, atât prin dimensiune, cât și prin răspândire, îl ocupă cântarea numită polieleu. Dacă sunt totuși biserici locale care nu au în cultul lor toate tipologiile de cântări (din diferite cauze), nu există niciuna în care să nu se cânte polieleul. Este foarte important să menționăm că nu există compozitor însemnat care să nu fi compus polieleu, și aici amintim pe: Ioan Cucuzel, Daniil Protopsaltul, Ioan Protopsaltul, Grigorie și Hurmuz, implementatorii noului sistem muzical, iar la noi în țară: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Dimitrie Suceveanul, Ion Popescu-Pasărea, iar lista pare infinită.

---

* Arhid. Nicușor Lăzărică, doctorand al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, România.

Preocupările pentru studiul acestei forme de exprimare muzicală au fost însă foarte puține, iar accentul a căzut în special pe latura liturgică a acesteia. Astfel liturghiștii: Pr. Prof. Dr. Ene Braniște¹ și Pr. Prof. Dr. Petre Vintilescu² prezintă aspecte legate de poziția polieleului în cadrul cultului divin și forma acestuia în funcție de perioada liturgică a anului, interpretarea simbolică și tipologia mișcărilor preotului în momentele din timpul polieleului. Există, de altfel, și însemnări sumare în diferite dicționare cu caracter liturgic sau muzical vizavi de polieleu însă nu numai că sunt puține, dar se și reiau. Puține lucruri s-au prezentat din punct de vedere muzical despre această formă de compoziție de către Pr. Florin Bucescu, însă analiza este una tangențială, întrucât scopul lucrării este cu totul altul.³

Deși există numeroase cataloage ale manuscriselor românești de secol XIX și nu numai, totuși ele nu sunt tematice, sau dacă sunt, polieleul nu ocupă un loc important, ca temă majoră, ci îl găsim prezentat sumar alături de alte cântări în scurte biografii de autori sau răzleț în prezentări de manuscrise inedite. Nu a fost întocmit un catalog al compozițiilor, al compozitorilor și al copiștilor care, de-a lungul vremii, au avut ca preocupare strict acest segment muzical liturgic.

În cadrul programului de studii am reușit să întocmesc un orientativ catalog al compozitorilor de polielee, și care însumează 195 de compoziții aparținând celor 47 de compozitori descoperiți în aproximativ 1000 de tipărituri și manuscrise cercetate în diferite fonduri.

În cele ce urmează vom încerca să deslușim care era filiera pe care au ajuns compozițiile polieleu la noi în țară, care dintre compozitori au preferat compoziții proprii, originale și, mai ales, cum s-au dezvoltat acestea, în funcție de evoluția cultului și a gusturilor muzicale din secolul al XIX-lea, toate acestea, fără pretenții de exhaustivitate.

Prima jumătate a secolului al XIX-lea propune foarte puține tipărituri ce conțin muzică bizantină. Așadar, compozițiile bizantine circulau în foarte mare proporție prin intermediul manuscriselor. Din această perioadă o parte însemnată a manuscriselor sunt în limba greacă sau conțin partituri în ambele limbi: greacă și română. Este greu de crezut că aceste compoziții în limba greacă, în speță polieleu, nu se cântau în strună, fapt ce ne demonstrează, încă o dată, că ritualul divin se desfășura în ambele limbi. Tragem de aici concluzia că era firesc ca în această perioadă primele forme de compoziții polieleu românești să fie traduceri și potriviri din grecește.

¹ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Liturgica specială*, Ed. Lumea credinței, București, 2005, pp. 86-87;

² Pr. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat*, Ed. IBMBOR, București, 1972, p. 69-70;

³ Așa cum reiese și din titlul lucrării, analiza are drept scop prezentarea manuscriselor muzicale din zona Moldovei: Pr. Florin Bucescu, *Cântarea psaltică în manuscrisele moldovenești din secolul al XIX-lea (Ghidul manuscriselor)*, Editura Artes, Iași, 2008, pp. 94-101;

Începutul de secol XIX debutează, așadar, cu compoziții traduse și potrivite din grecește și reprezintă perioada „de aur” a românirii muzicii psaltice pe teritoriul țării noastre. Cei mai prolifici autori în această perioadă sunt: Macarie Ieromonahul, Visarion Nemțeanul, Dimitrie Bondarici sau Anton Pann. Chiar dacă în Antologia de la Buzău⁴, Macarie Ieromonahul propune și polielee în stihuri alese,⁵ această practică pare a fi totuși destul de rară în stratele bisericilor. Statistic vorbind, 90% din compozițiile de până în primul sfert al secolului al XIX-lea sunt în 40 de stihuri. Există câțiva autori greci de polielee care au fost agreați de traducătorii români: Iacov Protopsaltul, Petru Lampadarie, Daniil Protopsaltul, Grigorie Protopsaltul, Hurmuz Hartofilax, Anastasie Larsinul, Dionisie Fotino sau Sinesie Iviritul. Dintre aceștia, se pare, că cel mai iubit a fost Petru Lampadarie, al cărui polieleu în eh 1 plagal, a fost tradus și potrivit în românește de cel puțin cinci autori: Macarie Ieromonahul⁶,

---

⁴ Macarie Ieromonahul, *Tomul al doilea al Antologiei*, Tipografia Sfintei Mitropolii, București, 1827;

⁵ Când vorbim de „stihuri alese”, ne referim la polielele „Robii Domnului” în cele două stări și nu la celelalte polielee care se găsesc întotdeauna în întregime.

⁶ Ieromonahul Macarie, *Tomul al doilea al Antologiei*, Tipografia Sfintei Mitropolii, București, 1827, p. 95; Ion Popescu Pasărea, *Liturghierul de strană*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1925, p. 72; BAR, ms. rom.-gr., 3236, Ioniță Stoicescu, Antologhion, 1819, f. 287r; BAR, ms. rom., 2122, Anton Pann, Antologie, 1826, f. 50r; BAR, ms. rom., 2434, Ioniță Stoicescu, Antologie, 1828, f. 199v; BAR, ms. rom., 3552, Ioniță Stoicescu, Antologie, 1828, f. 47r; BAR, ms. rom., 2233, Ilie Stoianovici-Jianu, Tomul al doilea al Antologiei lui Macarie Ieromonahul, 1832, f. 117r; BAR, ms. rom., 3552, Ioniță Stoicescu, Antologie, 1828, f. 82v; Chilia Bunavestire, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, *Buchet muzical athonit, nr. 4-Polielee*, Editura Evanghelismos, București, 2002, p. 107; Ieromonahul Macarie, *Tomul întâi al Antologiei*, editor și tipograf Ieromonahul Serafim, Tipografia Sfintei Episcopii, Buzău, 1856, p. 48; BAR, ms. rom., 3809, Constantin Dimitriu, Antologie, 1854, f. 32v; Chilia Bunavestire, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos - *Buchet muzical athonit, nr. 4-Polielee*, Editura Evanghelismos, București, 2002, p. 408; BAR, ms. rom., 4504, Autor anonim, Antologie, a doua jumătate a sec. XIX, f. 10v; BAR, ms. rom., 3809, Constantin Dimitriu, Antologie, 1854, f. 55r; BAR, ms. rom., 4339, Natanail Ierodiacon, Antologhion, 1870, f. 123r; BAR, ms. rom., 1804, Ghimnasia monahul, Antologie, 1838, f. 34v; BAR, ms. rom., 475, Sofronie Ieromonahul, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 89v; BAR, ms. rom., 1804, Ghimnasia monahul, Antologie, 1838, f. 94v; BAR, ms. rom., 475, Sofronie Ieromonahul, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 99r; BAR, ms. rom., 1094, Teodorit monahul, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 21v; BAR, ms. rom., 3978, Diacon Ioan Săringăreanu, Antologie, 1843-1847, f. 109r; BAR, ms. rom., 1094, Teodorit monahul, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 37v; BAR, ms. rom., 5470, Radu Popescu, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 157r; BAR, ms. rom., 3255, Radu Proșteanu, Antologie, 1863, f. 39r; BAR, ms. rom., 3140, Alecu Popescu, Antologie, după 1860, f. 31v; BAR, ms. rom., 5470, Radu Popescu, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 181r; BAR, ms. rom., 454, Autor anonim, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 116v; BAR, ms. rom., 3183, Ghiorghe dascălușul, Antologie, 1844, f. 90r; BAR, ms. rom., 3140, Alecu Popescu, Antologie, după 1860, f. 24v; BAR, ms. rom., 304, Ioan Grigoriu (zis Ivanciu), Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 67r; BAR, ms. rom., 3012, Autor anonim, Antologie, mijlocul sec. XIX, f. 77r; BAR, ms. rom., 304, Ioan Grigoriu (zis Ivanciu), Antologie, mijlocul sec. XIX, f.

69r; BAR, ms. rom., 4194, Autor anonim, Antologhion, prima jumătate a sec. XIX, f. 85r; BMS, ms. rom., 84, Ghelasie Basarabeanul, Antologhion, 1863, f. 16v; BMS, ms. rom., 87, Constantin Lăzărescu, Antologie, 1859, p. 289; BMS, ms. rom., 84, Ghelasie Basarabeanul, Antologhion, 1863, f. 20r; BMS, ms. rom., 87, Constantin Lăzărescu, Antologie, 1859, p. 310; BMS, ms. rom., 123, Autor anonim, Antologie, ante 1861, p. 79; BMS, ms. rom., 91, Ion Gheordunescu, Antologie, a doua jumătate a sec. XIX, f. 111v; BMS, ms. rom., 123, Autor anonim, Antologie, ante 1861, p. 118; BMS, ms. rom., 7301, Stan Constandinescu, Antologie, 1856, f. 76r; BMS, ms. rom., 7304, Ghelasie Basarabeanul, Caiet de cântări, prima jumătate a sec XIX, f. 125v; BMS, ms. rom., 9355, Gherasim Negulescu-Cheia, Caiet de cântări bisericești, 1935, p. 43; Nifon Ploșteanu, *Carte de muzică bisericească*, Tipografiile Joseph Göbl, a Cărților Bisericești și Carol Göbl, București, 1902, p. 208; SMA, fără cotă, Autor anonim, Privegher, a doua jumătate a sec. XIX, f. 16v; SMA, fără cotă, Eftimie Ieromonah, Cântări la Sfânta Liturghie și Priveghere, a doua jumătate a sec. XIX, f. 59v; SMA, fără cotă, Serghie Schimonah, Privegher, 1887, f. 103r; SMA, fără cotă, Dionisie monahul moldoveanul, Carte de cântări bisericești pentru privegheri mari, 1930, p. 165; SMA, Chilia românească „Sfântul Gheorghe”- Colciu, ms. rom., 1097, Isihie Petrescu, Antologie, 1913, f. 98r; BMS, ms. rom. gr, 93, Autor anonim, Antologie, ante 1856, f. 74r; BMS, ms. rom. gr, 99, Martinian monahul, Antologie, 1843, f. 38v; BMS, ms. rom. gr, 124, Gheorghe Măciucă, Antologhion, ante 1881, p. 240; BMS, ms. rom. gr, 7294, Veniamin Ierodiacon, Antologie, 1842, p. 221; SMA, ms. rom., 44, Paisie Ieromonahul, Utrinarium de psaltichii, sfârșitul sec. XIX începutul sec. XX, f. 211r; BMS, ms. rom. gr, 7294, Veniamin Ierodiacon, Antologie, 1842, p. 253; Ierom. Dometie Ionescu, *Antologie care cuprinde cântări pentru Vecernie, Utrenie, Liturghie, Postul Mare, etc.*, Tipo-Litografia „Cărților bisericești”, București, 1898, p. 219; Ieromonahul Macarie, *Tomul întâi al Antologiei*, editor și tipograf Ieromonahul Serafim, Tipografia Sfintei Episcopii, Buzău, 1856, p. 112; Ștefan Popescu, *Manual de muzică bisericească*, Tipografia Toma Teodorescu, București, 1875, p. 56; Ierom. Dometie Ionescu, *Antologie care cuprinde cântări pentru Vecernie, Utrenie, Liturghie, Postul Mare, etc.*, Tipo-Litografia „Cărților bisericești”, București, 1898, p. 158; Neagu Ionescu, *Buchetul musical*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1900, p. 34; Ieromonahul Macarie, *Tomul al doilea al Antologiei*, Tipografia Sfintei Mitropolii, București, 1827, p. 217; Neagu Ionescu, *Buchetul musical*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1900, p. 32; BMO, ms. rom., 1744, Ilie Stoianovici-Jianu, Tomul al doilea al Antologiei lui Macarie Ieromonahul, 1831, f. 60r; BMO, ms. rom., 14, Autor anonim, Antologie, a doua jumătate a sec. XIX, f. 33r; BMO, ms. rom., 1744, Ilie Stoianovici-Jianu, Tomul al doilea al Antologiei lui Macarie Ieromonahul, 1831, f. 157r; MOC, ms. rom., 86, Serapion Monah, Anastasimatar, prima jumătate a secolului XIX, f. 60v; BAR, ms. rom.-gr., 3236, Ioniță Stoicescu, Antologhion, 1819, f. 177r; BAR, ms. rom., 3961, Athanasie Iordănescu, Privegherul, 1904, f. 109r; BAR, ms. rom., 541, Autor anonim, Antologie, 1839, f. 117r; BAR, ms. rom., 1191, I. Vlădescu, Caiet de cântări bisericești, 1874, f. 256r; BAR, ms. rom., 513, Ion Profeanu, Antologie, 1855, f. 28v; BAR, ms. rom.-gr., 1951, Varlaam monahul, Antologie, 1840, f. 81v; BAR, ms. rom., 513, Ion Profeanu, Antologie, 1855, f. 41r; MOC, ms. rom., 86, Serapion Monah, Anastasimatar, prima jumătate a secolului XIX, f. 60v; BAR, ms. rom., 4311, Ioan Crîmpoe, Antologie, 1858, f. 184v; BPr.B, ms. rom., 1, Ilie Stoianovici Jianu, Tomul al doilea al Antologiei, 1827, f. 82r; BPr.B, ms. rom.-gr., 3, George Popescu, Antologie, 1867, f. 90r; BAR, ms. rom., 3961, Athanasie Iordănescu, Privegherul, 1904, f. 86r; BAR, ms. rom.-gr., 4484, Ghimnasia monahul, Antologie, 1857, f. 61v; BPr.B, ms. rom., 1, Ilie Stoianovici Jianu, Tomul al doilea al Antologiei, 1827, f. 173r; BAR, ms. rom., 3960, Ioan Lăcureanu, Antologie, 1862, f. 30v; BAR, ms. rom., 3209, Constandin Athanasiul, Antologie, 1841, f. 31r; BAR, ms. rom., 4311, Ioan Crîmpoe, Antologie,

Arhid. Drd. Nicușor Lăzărică

Anton Pann⁷, Visarion Nemțeanul⁸, Iosif Naniescu⁹ și un autor anonim (Theofan?)¹⁰. Valoarea muzicală dată de Macarie Ieromonahul acestei traduceri, se poate vedea din impresionantul număr de surse bibliografice în care se regăsește, și este foarte clar exprimată de Anton Pann: „...dintre toate poemele părintelui Macarie acesta este cel mai meșteșugit”¹¹.

The image shows two staves of musical notation in a single system. The top staff is a vocal line in G major, 4/4 time, with lyrics: "Ro - bii ro - bii Dom - nu - lui A - - - li -". The bottom staff is a piano accompaniment line, also in G major, 4/4 time, with lyrics: "Ro - bii ro - bii Dom - nu - lui A - - - li -". The lyrics are written below the notes. The first staff ends with a fermata over the final note, and the second staff continues with "lu - i - a etc." and "lu - i - a".

În prima parte a secolului se preferă compozițiile în tact stihiraric cu o monodie bogat ornamentată, cu linii melodice foarte complexe, cu o dinamică „tensionată”, mai ales prin ritmie accelerată și cu un ambitus melodic de chiar două octave. Întâlnim chiar și un polieleu „pe larg”, al lui Petru Berechet, tradus și potrivit de Macarie Ieromonahul și care se întinde pe nu mai puțin de 60 de pagini¹².

Printre primii care introduc compoziții originale în cult se numără Anton Pann, care notează în *Privegher*, sub titluri: „Original”¹³. După jumătatea secolului al XIX-lea, nu numai că încep să apară compozițiile originale, ci și dispar manuscrisele în limba greacă și sunt înlocuite cu cele în limba română. Polieleul suferă

1858, f. 190r; BAR, ms. rom., 5833, Iosif Naniescu, Tomul al doilea al Antologiei, mijlocul secolului XIX, f. 46v; BAR, ms. rom.-gr., 4484, Ghimnasia monahului, Antologie, 1857, f. 85r; BAR, ms. rom.-gr., 5514, autor anonim, Antologie, prima jumătate a secolului XIX, f. 11r; BAR, ms. rom.-gr., 5111, Oprea Petrovici, Antologie, mijlocul secolului XIX, f. 46r; BAR, ms. rom., 5833, Iosif Naniescu, Tomul al doilea al Antologiei, mijlocul secolului XIX, f. 27v.

⁷ Anton Pann, *Priveghier*, Tipografia de muzică bisericească proprie, București, 1848, p. 91;

⁸ BMN, ms. gr.-rom., 16, Visarion Duhovnicul, Antologhion, 1835, f. 110r;

⁹ BAR, ms. rom., 4402, Iosif Naniescu, Psaltichie, 1833-1897, f. 211r; BAR, ms. rom., 4249, Pr. Ghiță Ionescu, Colecție de cântări, 1872, f. 2r; BML, ms. rom.-gr., 340, Iosif Naniescu, Antologhion, 1835-1860, f. 71r; BSS, ms. rom., I 17, Gheorghe Ioannescu diaconul, Antologie, 1867, f. 11v;

¹⁰ BAR, ms. rom.-gr., 2438, Theofan părintele, Antologie, prima jumătate a secolului XIX, f. 9r;

¹¹ Anton Pann, *Priveghier*, Tipografia de muzică bisericească proprie, București, 1848, p. 91;

¹² BAR, ms. rom., 1691, Ilie cântărețul, Papadichie, începutul sec. XIX, f. 1r; BAR, ms. rom., 5810, Iosif Naniescu, Papadichie, 1850-1860, f. 1r;

¹³ Anton Pann, *Priveghier*, Tipografia de muzică bisericească proprie, București, 1848;

și el transformări atât la nivelul dimensiunilor (îl găsim după 1860-1870 numai în stihuri alese) cât și al felului în care este elaborată melodia. Se preferă construcții simple, chiar dacă se păstrează tactul, tendințele fiind foarte clar de simplificare. Așezăm spre exemplificare un polieleu în glasul al treilea, al lui Emanuel Zmeu, lucrat în anul 1866¹⁴.

Ro - bii ro - bii Dom - nu - lui A - li - lu -
 Ro - bii ro - bii Dom - nu - lui A - li - lu -
 i - - - a - etc.

În această perioadă (1850-1875) încep să apară tot mai mulți copiști, care îndrăznesc să facă pasul către compoziție. În materie de polieleu, avem multe astfel de cazuri, semn că primele generații de „învățaței” aparținând marilor profesori Macarie Ieromonahul și Anton Pann, nu numai că luaseră locul grecilor în stranele românești, dar se și deprinseseră foarte bine cu meșteșugul psaltichiei în limba românească. Dimitrie Alexandrescu¹⁵, Nicolae Călinescu¹⁶, preotul Nicolae Tărăbuș¹⁷, Amfilohie Dimitriu¹⁸, Dorotei Iordache¹⁹, Neofit

¹⁴ Ioan Zmeu, *Utrenier și Liturghier*, Tipografia Alessandru Georgescu, Buzău, 1892, p. 35;

¹⁵ ASC, ms. rom., 26, D. Alexandrescu, *Antologie*, 1867, f. 302r; BPr.B, ms. rom.-gr., 4, Monahia Paisia Terheni, *Anastisamatar-Antologie*, sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX, p. 157; BMN, ms. gr.-rom., 29, Autor anonim, *Antologhion*, prima jumătate a sec. al XIX-lea, f. 60v; BSS, ms. rom., II 37, Autor anonim, *Antologie*, prima jumătate a sec. al XIX-lea, f. 25r; BSS, ms. rom., I 58, Ion Bunescu, *Cântări la vecernie, utrenie și Sfânta Liturghie*, 1868, f. 2r;

¹⁶ BMO, ms. rom., 3, Haralambie Popescu, *Antologhion*, 1860, f. 1r; BMO, ms. rom., 7, Nicolae Georgescu, *Antologie*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 15r; BMO, ms. rom., 1745 (382 cota veche), Grigore Ionescu, Toma Nicolaescu, Petre Ștefănescu-Moșățianu, *Karte pentru heruvici și aksioane și altele*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 108r; BMO, ms. rom., 14, Autor anonim, *Antologie*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 38v; BAR, ms. rom., 4490, Marin Gheorghe, *Antologie*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 51r; BMS, ms. rom., 92, Marin Popescu, *Antologie*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 28r;

¹⁷ BAR, ms. rom., 3788, Pr. Nicolae Tărăbuș, *Colecție de cântări*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 18r;

¹⁸ BMS, ms. rom., 98, Amfilohie Dimitriu, *Antologie*, 1881, f. 10v;

¹⁹ BAR, ms. rom., 1094, Teodorit monahul, *Antologie*, mijlocul sec. XIX, f. 43v; BMS, ms. rom., 123, Autor anonim, *Antologie*, ante 1861, p. 132; BMS, ms. rom. gr. 7294, Veniamin Ierodiacon, *Antologie*, 1842, p. 257; BNI, ms. rom., D I 1751, Autor anonim, *Antologie*, mijlocul sec. al XIX-lea, f. 86r; BNI, ms. rom.-gr., D I 2006, Veniamin fratele, *Antologhion*, 1833, p. 284; BSS,

Arhid. Drd. Nicușor Lăzărică

Ivanovici²⁰ sunt numai câțiva din întreaga pleiadă de copiiști/compozitori ce au activat imediat după jumătatea secolului.

Finalul de secol (1880-1900) aduce transformări marcante în privința compunerii muzicii psaltice. Încercarea de a transpoza muzica psaltică, influențele muzicii guidonice (în special a celei rusești) sau dorința de a fi accesibilă întregii adunări liturgice, au avut un rol covârșitor în alegerea stilului syntomon de compunere și interpretare a partiturilor. Se simplifică la maxim, preferându-se tactul irmologic, fiecărei silabe aparținându-i o notă.

Așezăm spre exemplificare foarte cunoscutul polieleu în glas 8 al lui Ioan Zmeu²¹, compoziție care deși este în tactul stihiraric se cântă repejor și fără o ornamentație prea bogată.

Ro - bii Dom - nu - lui A - li - lu - i - a , etc.

Pentru a susține afirmațiile de mai sus, supunem opiniei muzicale, o compoziție polieleu în tactul irmologic, glasul al șaselea, aparținând aceluiași autor:

Ro - bii Dom - nu - lui A - li - lu - i - a , etc.

Printre figurile de compozitori de polielee care au marcat sfârșitul de secol, putem enumera pe: Ioan Zmeu²², Dimitrie Cuțanu²³ sau Oprea Demetrescu²⁴. Tot

ms. rom., I 16, Ionescu Ioan, *Cântările celor șapte laude*, 1862, f. 280r; BSS, ms. rom., I 18, Ierotei Monahul, *Cântări bisericesti din Postul Mare*, 1862, f. 54r

²⁰ BMSI, ms. rom., 37, Neofit (Nicolae) Ivanovici, *Colecțiune de cântări bisericesti*, vol. II, 1880-1890, f. 39r;

²¹ Ioan Zmeu, *Utrenier și Liturghier*, Tipografia Alessandru Georgescu, Buzău, 1892, p. 38;

²² Ioan Zmeu, *Utrenier și Liturghier*, Tipografia Alessandru Georgescu, Buzău, 1892, pp. 30-40;

²³ Dimitrie Cuțanu, *Cântările bisericesti*, Editura autorului, Sibiu, 1890, p. 56;

²⁴ Oprea Demetrescu, *Antologie Musico-Eclesiastică*, Tipografia Oprea Demetrescu, Râmnicu Vâlcea, 1903, p. 19; BSC, ms. rom., 6463, Popescu Ion, *Antologie*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 10v; BSC, ms. rom., 6464, Georgescu Constantin, *Antologie*, a doua jumătate a sec. XIX, f. 22r;

din această perioadă se găsesc și unele polielee inedite, ce aparțin unor compozitori mai puțin cunoscuți: Chiril Monahul²⁵, Manoil Nicolau²⁶, protopsaltul Episcopiei Hușilor, Gheorghe Ciuhandu²⁷, Pană Brăneanu sau Costache Hagiescu²⁸.

Dacă analizăm evoluția compozițiilor polieleu în cele trei perioade menționate, putem trage câteva concluzii:

- Începutul de secol propune compoziții complexe, în timp ce finalul secolului este marcat de compoziții simple;
- Din cele 40 de stihuri ale stării întâi, Ps. 134 și cele 20 ale stării a doua, Ps. 135 rămân doar câte patru;
- Concomitent cu evoluția cultului divin, compozițiile polieleu au fost ajustate ca întindere în funcție de obiceiurile locale;
- Pe parcursul secolului se renunță la traduceri din limba greacă și se preferă compozițiile originale.

BAR, ms. rom., 4328, Autor anonim, Antologie, 1865-1870, f. 113r; BMS, ms. rom., 90, Constantin Mihăileanu, Antologie, 1871, f. 31r; BCM, ms. rom. (1), fără cotă, Pr. Dimitrie Bastea, Antologie, 1877-1878, f. 15v;

²⁵ BMI, ms. rom.-gr., 23, Chiril Monahul, Antologhion, 1850-1860, f. 8r; BMV, ms. rom.-gr., 642 (49 cota veche), Chiril Monahul, Antologie, 1847, f. 130r;

²⁶ BMS, ms. rom., 100, Ion Bunescu, Caiet, 1868, p. 38;

²⁷ BSS, ms. rom., I 9, Gheorghe Ciuhandu, Liturghier-Antologie, 1894, f. 14v;

²⁸ BSS, ms. rom., I 76, Costache Hagiescu, Antologie, 1878, p. 262.